

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

71 – 152/ 12
Београд

дел.бр. 27905 датум: 22.01.2013. г.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
ПОКРАЈИНСКИ ОМБУДСМАН

БЕОГРАДСКИ СЕНТАР
ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**МОНИТОРИНГ УСТАНОВА
У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ**

**МОНИТОРИНГ
ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА**

Извештај о посети ПС Врбас

Београд, новембар 2012. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, са службеним лицима која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређење услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

План посета НПМ за 2012. годину је сачињен у складу са договором Заштитника грађана, Покрајинског Омбудсмана и изабраних удружења која су задужена да системски прате положај лица лишена слободе у посебним областима.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ ће одржавати стални дијалог са посећеном установом као и органом у чијем је саставу, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011

² 12. децембра 2011. године

³ објављеном 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	Полицијска станица Врбас <i>/ у саставу Полицијске управе Нови Сад</i>
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011)
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Покрајинским омбудсманом АП Војводине и удружењем грађана Београдски центар за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, у складу са Планом посета Националног механизма за превенцију тортуре за 2012. годину
ДАТУМ ПОСЕТЕ	6. новембар 2012. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена писаним путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	вођа тима: Стеван Арамбашић, заменик Покрајинског омбудсмана АП Војводине чланови тима: Јелана Самарџић, саветница Заштитника грађана Никола Јевтић, саветник Заштитника грађана Јагода Вјештица, саветница Покрајинског омбудсмана АП Војводине Имола Шереш, представник Београдског центра за људска права

ТОК ПОСЕТЕ

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је разговором са Миланом Ковачевићем, командиром, и Мирославом Фемићем, шефом одсека за сузбијање криминалитета Полицијске станице Врбас, Полицијске управе Нови Сад, којом приликом је указано је на мандат НПМ, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Полицијској управи. Командир Полицијске станице је представио Полицијску станицу у општим цртама, и указао на основне проблеме са којима се Полицијска станица суочава у раду.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

Тим НПМ је посету наставио обиласком зграде Полицијске станице Врбас. Прегледане су и фотографисане просторије за полицијско задржавање и извршен обилазак просторија за испитивање осумњичених.

ФАЗА III: РАЗГОВОР СА ЗАТЕЧЕНИМ ЛИЦИМА

Тим НПМ није обавио појединачне интервјуе са лицима лишеним слободе у Полицијској станици Врбас, јер у моменту посете није затечено ни једно лице коме је одређено полицијско задржавање. Обављени су разговори са затеченим полицијским службеницима који су чланове тима НПМ информисали о начину рада и о проблемима са којима се суочавају у раду.

ФАЗА IV: УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у документацију у предметима који се односе на лица према којима је одређено задржавање.

ФАЗА V: ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета Полицијској станици Врбас окончана је завршним разговором тима НПМ са руководством Полицијске станице.

Вођа тима НПМ указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања, као и односу запослених према тиму НПМ. Прибављена су и додатна објашњења о појединим релевантним околностима. Изражена је спремност руководства Полицијске станице да се спроведу мере које буду предложене у извештају о посети.

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Полицијској станици Врбас остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ и преглед свих просторија и инсталација, фотографисање, пружили све тражене информације, омогућили увид у тражену документацију, без обзира на степен њене тајности.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОЛИЦИЈСКОЈ СТАНИЦИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	ВРБАС <i>у саставу Полицијске управе Нови Сад</i>
Адреса ПС	Народног фронта бр. 70
Тел. ПС	021/705 – 609
Командир ПС	Милан Ковачевић
Просторије за полицијско задржавање у ПС	Постоји две просторије за полицијско задржавање по Закону о безбедности саобраћаја на путевима и по Закону о полицији. Лица којима је задржавање одређено по Законик у кривичном поступку у трајању до 48 сати смештају се у притворску јединицу Окружног затвора у Новом Саду.

Број лица којима је одређено задржавање у ПС у 2011. г.	Због кривичног дела	18
	Због прекршаја	55
Број обављених лекарских прегледа задржаних лица у 2011. г.		18
Исхрана лица у време задржавања	Не обезбеђује се	
Број задржаних лица којима је решењем суда одређен притвор у 2011. г.		12
Употреба средстава принуде од стране полицијских службеника ПС у 2011.г.	Физичка снага	8
	Службена палица	/
	Средства за везивање	7
	Ватрено оружје	/
Притужбе на поступање полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број притужби	4
	Број основаних притужби	1
Дисциплински поступци за извршене повреде службене дужности полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број поступака	9
	Изречених мера за тешке повреде	4
	Изречених мера за лаке повреде	/
	Поступци у току - неокончани	5

ПОСТУПАЊЕ У ВРШЕЊУ ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА

Затечени полицијски службеници су навели следеће:

Лице које је лишено слободе се одмах обавештава о својим правима, и то најпре усмено, а затим путем обрасца, ког лице лишено слободе потписује. На подручју ове полицијске станице сви говоре српски језик, и националне мањине немају проблем да комуницирају на српском језику. Ради комуникације са особама које не разумеју ни српски језик, или су оштећеног слуха, ангажују се овлашћени тумачи из Новог Сада. Пре свега лице се поучи: да није дужно ништа да изјави и да све што изјави може бити употребљено као доказ, да има право на браниоца по свом избору, да несметано контактира са браниоцем и да бранилац присуствује његовом саслушању, да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору и да има право да га прегледа лекар.

Претресе лица лишених слободе увек обавља службено лице истог пола као и лице које се претреса. У случају одузимања ствари сачињава се потврда о привремено одузетим предметима, коју потписује лице коме је извршено одузимање и примерак потврде му се одмах уручује.

Обавештавање блиских лица по захтеву лица лишених слободе се обавља одмах по лишењу слободе, а о обавештавању се увек сачињава службена белешка.

Лицу лишеном слободе се омогућује право да позове изабраног браниоца, а бранилац по службеној дужности се одређује са списка Адвокатске коморе Војводине. Полицијски службеници, указују да велики број адвоката одбија да приступи из разлога неуредног плаћања за пружене услуге бранилаца по службеној дужности, што додатно отежава рад.

Решење, односно наредба о задржавању лица се доноси и уручује најкасније у року од шест сати по лишавању слободе, а рок задржавања почиње да тече од момента лишавања слободе (у случају да се примењује Законик о кривичном поступку и Закон безбедности саобраћаја на путевима), односно од момента довођења у просторије полиције (у случају да се примењује Закон о полицији). Решење о задржавању лица садржи правну поуку, а наредба о задржавању не садржи поуку о правном леку, јер он није предвиђен.

Лекарски прегледи се обављају у седишту полицијске станице, увек када лица лишена слободе то затраже и када је у станицу приведено са видљивим повредама. Према наводима полицијских службеника, не постоји проблем у вези обављања лекарских прегледа. Лекарски налаз и мишљење о обављеном прегледу остаје у предмету лица које је задржано а примерак тог налаза предаје се и лицу које је задржано.

Према наводима полицијских службеника, извештај о употреби средстава принуде се сачињава у сваком случају када се примене средства принуде.

Полицијски службеници су навели да се лица лишена слободе у протеклих годину дана нису притуживала на рад службених лица.

ПРОСТОРИЈЕ ЗА ПОЛИЦИЈСКО ЗАДРЖАВАЊЕ

У просторије за полицијско задржавање у ПС Врбас се смештају лица којима је задржавање одређено наредбом по ЗОБС и решењем по ЗЈРМ, у трајању до 12 сати. Током обиласка просторија није затечено ниједно задржано лице.

Објект у коме је седиште ПС Врбас чини једноспратна зграда, у добром стању, из периода 1970–1980. године.

Са десне стране од главног улаза у зграду полицијске станице налазе се две просторије за задржавање.

Простор за шетњу на свежем ваздуху не постоји.

Прва просторија је површине око 8 квадратних метара, висине око 3,5 метра. У просторији се налазе два лежаја, чине их металне клупе са дрвеним даскама, димензија око 2,2 x 0,8 метара. Постоје пет ћебади, док јастука и постељине нема.

Друга просторија је површине око 8 квадратних метара, висине око 3,5 метра. У просторији се налази један лежај, чини га метална клупа са дрвеним даскама, димензија око 2,2 x 1,9 метара. Постоје два ћебета, а јастука и постељине нема. Ова просторија се према наводима полицијских службеника користи у ретким ситуацијама из разлога јер није покривена видео надзором.

УТВРЂЕНО

У једној од просторија за задржавање у ПС Врбас не постоји видео надзор који представља важну меру у заштити безбедности задржаних лица и смањење ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

ОСНОВ

Све просторије за полицијско задржавање морају бити покривене електронским (аудио и/или видео надзором) како би се омогућио комплетан и аутентичан запис о свим догађајима за време боравка задржаног лица у просторијама за задржавање.⁴

ПРЕПОРУКА

ПС Врбас ће просторију за полицијско задржавање која није покривена видео надзором покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала.

⁴ Препорука СРТ упућена Влади Републике Србије из 2011. године

Прозор у обе просторије постоји, али је прекривен металном плочом и решеткама, тако да не постоји могућност његовог отварања, а ни дотока ваздуха и природне светлости. Вештачко осветљење постоји, чини га по једна сијалица у свакој од просторија постављена на средини плафона, а јачина светла је задовољавајућа.

Обе просторије не изгледају уредно и одржавано. Влаге нема. Зидови су неокречени. Под у обе просторије је бетонски. Хигијена је лоша.

УТВРЂЕНО

У ПС Врбас хигијена просторија за задржавање није задовољавајућа.

ОСНОВ

Просторије за задржавање морају бити чисте и одржаване, а хигијена у њима задовољавајућа.⁵

ПРЕПОРУКА

У просторијама за задржавање ће се извршити неопходно кречење и убудуће редовно одржавати хигијена унутар истих, а све у циљу како би се лицима лишеним слободе омогућио боравак у пристојним и чистим условима током задржавања.

У просторијама не постоји мокри чвор, а wc се налази у заједничком ходнику преко пута просторија за задржавање и чини га wc шоља и лавабо у лошем стању. Топле воде нема. Вода не цури. Хигијена је лоша.

⁵ СРТ стандарди (2010) параграф 47

УТВРЂЕНО

У ПС Врбас хигијена тоалета није задовољавајућа.

ОСНОВ

Задржана лица треба да имају приступ санитарном чвору у пристојном и чистом стању.

У тоалетима полицијског притвора морају се обезбедити пристојни услови за обављање физиолошких потреба задржаних лица.⁶

ПРЕПОРУКА

У ПС Врбас редовно ће се одржавати хигијену тоалета и умаваоника и на тај начин обезбедити да задржана лица обављају физиолошке потребе у чистим и хигијенски исправним условима.

У просторијама за задржавање не постоји славина за текућу воду за пиће, па воду за пиће задржаним лицима по захтеву доноси дежурни полицијски службеник, у отвореним посудама (пластичним флашама или чашама).

УТВРЂЕНО

У ПС Врбас задржаним лицима није на одговарајући начин омогућено коришћење воде за пиће.

ОСНОВ

Лица лишена слободе морају имати несметан приступ води за пиће. Вода мора испуњавати важеће хигијенске услове.⁷

ПРЕПОРУКА

Унутар просторија за задржавање у ПС Врбас инсталираће се славине за текућу воду (водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће на други одговарајући начин.

⁶ Препорука СРТ упућена Влади Србије (2011), параграф 31. и СРТ стандарди (2010) параграф 47

⁷ СРТ стандарди (2010), параграф 47.

У седишту ПС Врбас се лицима која се задржавају до 12 сати не обезбеђује оброк.

УТВРЂЕНО

У ПС Врбас задржаним лицима до 12 сати се не омогућује исхрана.

ОСНОВ

Лицима лишеним слободе током њиховог задржавања мора се омогућити најмање један потпун оброк дневно подобан за одржање његовог здравља и снаге.⁸

ПРЕПОРУКА

ПС Врбас ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од моментла лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

Унутар просторија за задржавање ПС Врбас не постоји грејање.

УТВРЂЕНО

У седишту ПС Врбас није обезбеђена загрејаност просторије за задржавање.

ОСНОВ

Просторије за полицијско задржавање морају испуњавати одређене материјалне услове у које се смештају лица лишена слободе, између осталог да оне морају бити примерено загрејане.⁹

ПРЕПОРУКА

ПС Врбас ће постављањем грејних тела у просторији за задржавање обезбедити њену примерену загрејаност у зимским условима.

⁸ Правилник о полицијским овлашћењима члан 36. став 1. и СРТ стандарди (2010) параграф 47.

⁹ Препорука упућена Влади Србије (2007) и (2011), параграф 36. и 31.

У просторијама за задржавање ПС Врбас не постоји електрично звоно за позивање дежурних полицијских службеника. Задржана лица су принуђена да дежурне полицијске службенике, позивају лупањем у врата или махањем пред камером за видео надзор.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање лица у ПС Врбас није установљен ефикасан систем који ће задржаном лицу омогућити да позове дежурног полицијског службеника.

ОСНОВ

Све просторије за полицијско задржавање имају електрично звоно подобно да се позове дежурни полицијски службеника у случају потребе (лоше здравствено стање, жеђ, физиолошке и друге потребе).¹⁰

ПРЕПОРУКА

ПС Врбас ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад за позивање дежурног полицијског службеника.

У ПС Врбас полицијски службеници су навели да се задржана лица обилазе на сваких два сата али да се не води посебна евиденција о обиласцима задржаних лица.

УТВРЂЕНО

У ПС Врбас се не евидентирају контакти полицијских службеника и задржаних лица.

ОСНОВ

Службена лица треба да врше стални надзор над лицима која су задржана, пре свега у циљу безбедности и задовољења њихових основних потреба (здравствено стање, жеђ, физиолошке и друге потребе).¹¹

ПРЕПОРУКА

ПС Врбас ће установити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника у коју ће се уносити подаци о физичком стању у коме се лице налази као и подаци о доношењу воде и хране.

¹⁰ СРТ стандарди (2010) параграф 48.

¹¹ СРТ стандарди (2010) параграф 48.

Противпожарни апарати постоје. Противпожарни излаз, упутство за поступање у случају пожара и евакуациони пут не постоји.

УТВРЂЕНО

ПС Врбас није обезбеђена комплетним системом противпожарне заштите.

ОСНОВ

Полицијски службеници одговорни су за безбедност задржаног лица од његовог смештања у простор за задржавање до његовог отпуштања.¹²

Уређаји за откивање и јављање пожара морају се одржавати у исправном стању, у складу са техничким прописима и упутствима произвођача, а у циљу обезбеђивања њиховог сталног и несметаног функционисања.

Основна обука из области заштите од пожара организује се за све запослене, а у циљу спасавање и евакуацију у случају опасности.¹³

ПРЕПОРУКА

ПС Врбас ће унапредити систем противпожарне заштите тако што ће поставити противпожарне апарате на одговарајућим местима у згради ПС и на видљивим местима истакнути план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу да се задржаним лицима обезбеди заштита физичког интегритета.

Кутија са прибором за прву помоћ не постоји, а полицијски службеници нису прошли обуку за пружање исте.

УТВРЂЕНО

У ПС Врбас не постоји кутија са прибором за прву помоћ, а полицијски службеници нису обучени за пружање исте.

ОСНОВ

Свака установа дужана да је да оспособи одговарајући број запослених за пружање прве помоћи.¹⁴

ПРЕПОРУКА

ПС Врбас ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи и обезбедити кутију са прибором за прву помоћ.

¹² Правилник о полицијским овлашћењима („Сл. гласник РС“ , бр. 54/2006), члан 34. став 1

¹³ Закон о заштити од пожара („Сл.гласник РС“ , бр.111/2009), члан 43. став 1. и 2.

¹⁴ Закон о безбедности и здрављу на раду („Сл. гласник РС“ , бр. 101/2005), члан 15. став 9.

Видео надзор постоји само у једној просторији за задржавање. Камера се налази на средини плафона изнад улазних врата просторије а слика са камере се рефлектује на мониторима у дежурној служби полиције. Видео снимци се чувају 30 дана а онда се уништавају.

Употреба камера у просторији није назначена.

УТВРЂЕНО

У ПС Врбас у просторијама за задржавање не постоји обавештење да је просторија под видео надзором, на који начин се повређује приватност задржаних лица.

ОСНОВ

За надзор над задржаним лицима полицијски службеници могу да употребљавају направе за пренос звучних и оптичких снимака. Употреба ових направа мора у простору бити видно означена.¹⁵

ПРЕПОРУКА

ПС Врбас ће у просторији за полицијско задржавање видно истаћи обавештење да је просторија под видео надзором.

¹⁵ Правилник о полицијским овлашћењима („Сл. гласник РС“, бр. 54/2006) члан 34. став 2.

УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у књиге задржавања које се воде у ПС Врбас, нису уочене неправилности.

Извршен је увид у предмет бр. 10/12 задржаног лица М.К. Разлог за задржавање је нарушавање јавног реда и мира. Решењем о задржавању, донетим 15. априла 2012. године у 19 сата и 45 минута М.К. је одређено задржавање почев од 15. априла 2012. године у 19 сата и 45 минута, до 16. априла 2012. године у 07 сати и 30 минута. У записнику о задржавању лица од 15. априла 2012. године наведено је да је према М.К. одређено задржавање почев од 15. априла 2012. године у 19 сата и 45 минута а да је задржавање завршено 16. априла 2012. године у 07 сати и 30 минут (у трајању од дванаест сати). У решењу о задржавању је констатовано да је М.К. насилничким понашањем нарушавао јавни ред и мир. У записнику о задржавању је констатовано да је усмено поучен о правима која му припадају по закону, о правима је поучен на српском језику, те је посебно поучен о праву да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору а што је задржано лице потврдило својим потписом на записнику. Лекар га није прегледао јер задржано лице није желело да оде на здравствени преглед, иако су на лицу постојале телесне повреде у виду огреботина по лицу и врату задржаног лица. У списима предмета постоје следећа документа: решење о задржавању, записник о задржавању, захтев за покретање прекршајног поступка, пријава за прекршај, извештај о извршеној интервенцији, извештај о примењеном овлашћењу – довођење и задржавање, потврда о привремено одузетим предметима и враћеним предметима, службена белешка о обавештењу примљеном од грађана, службена белешка о алкотестирању лица.

Извештај сачинили:

Јелена Самарџић

Жарко Марковић

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Милош Јанковић